

SOKAK KÖPEKLERİ SORUNU

RAPOR

Sokak Köpekleri Sorunu Raporu
Şubat 2024

Raporu Hazırlayan:

Fatih ÇALIŞKAN

Yayın Danışmanları:

Yusuf SUNAR

Ebubekir UĞUZ

Av. Ümmügülsüm BUDAK

Av. Ahmet AVCI

Muhammed Halil KOPARAN

► SAHİPSİZ SOKAK KÖPEKLERİ SORUNU

SUNUŞ

Ülkemizde özellikle son yıllarda sayıları giderek artan sahipsiz sokak köpekleri nedeniyle vatandaşların büyük bir mağduriyet yaşadığı görülmektedir. Zira sokak köpeklerinin saldırılarına maruz kalan insanların sayısı hiç de azımsanmayacak bir rakama ulaşmıştır.

Antalya’da sokak köpeklerinin saldırısından kaçmak isterken kamyonun çarpmasıyla hayatını kaybeden ilkokul öğrencisi Mahra Melin Pınar, Ankara’da okula gitmek isterken köpekler tarafından parçalanan Tunahan Yılmaz, Van’da köpek saldırısı sonucunda vefat eden 10 yaşındaki Emir Mete Durna ve İstanbul’da yolda yürürken köpeğin saldırısıyla yola atıldığı için otobüsün altında kalarak hayatını kaybeden Ekrem Binak yaşanan sorunun en bilinen simgelerinden bazılarıdır.

Bununla birlikte sokak köpekleri sorununun sadece vatandaşların güvenliğini değil köpeklerin refahını, toplum sağlığını, çevre düzenini ve genel kamu düzenini etkileyen bir konu olduğu görülmektedir. Bu nedenle sokak köpekleri sorununun çözümü toplumun genel yaşam kalitesi ve hayvanların refahı için öncelikli hale gelmiştir.

Ülkemizde sokak köpekleri sorunu yıllardır merkezi ve yerel yönetimlerin çözümlenmekte başarısız olduğu ve sürekli olarak ertelenen bir mesele olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu nedenle sorunun çözümü için sivil toplumun da etkin bir rol oynaması gerekmektedir.

Sokak hayvanı sorununun çözümü, yalnızca devletin veya sivil toplumun tek başına çabalarıyla mümkün olmayacaktır. Bu konuda işbirliği ve koordinasyon gerekmektedir. Belediyeler, Tarım ve Orman Bakanlığı, yerel ve genel yönetimlere bağlı veteriner hekimler ve sivil toplum kuruluşlarının ortak bir strateji oluşturarak sokak köpekleri sorununu etkili bir şekilde ele almaları giderek daha önemli hale gelmiştir.

Son olarak sokak hayvanlarının popülasyonunun kontrol altına alınması ve sayılarının azaltılması için insan müdahalesinin dengeli ve kontrollü olması gerekmektedir. Hedef, evcil hayvanların yok olması değil popülasyonlarının kontrol altına alınması ve insan sağlığı açısından herhangi bir risk oluşturmamalarıdır. Bu amaçla, üreme yeteneği olmayan sokak köpekleri vasıtasıyla, belli bir zaman diliminde kontrol ve kayıt altına alınan ve doğal yollarla sayıları azalan bir sahipsiz köpek popülasyonu planlanmalıdır.

Bu rapor, soruna dair yaklaşımları olan kesimlerin hassasiyetlerini de dikkate alarak sahipsiz sokak köpekleri konusunda yıllardır ertelenen çözüm yollarını ortaya koymak adına hazırlanmıştır.

► GİRİŞ

Ne yazık ki sokak köpekleri sorunu, ülkemizde giderek daha da tartışılabilir hale gelen bir konuya dönüşmüştür. Özellikle son yıllarda yaşanan sokak köpeği saldırıları vatandaşlar arasında büyük bir endişe ve mağduriyet yaratmıştır.

Son yıllarda giderek artan köpek nüfusu vatandaşların büyük bölümünün endişelenmesine yol açarken hayvanların güvenliği ve sağlığı açısından da pek çok problemi beraberinde getirmiştir. Bu sorun dolayısıyla mağduriyet yaşayan vatandaşlar ilgili belediyelere talep ve şikayetlerini iletmış olsalar da belediyeler ilgili yasal düzenlemelerin gerektirdiği sorumlulukları yerine getirmemektedirler. Özellikle de çocukların hedef olduğu köpek saldırılarının artmasıyla bu sorun son aylarda kamuoyunda daha ciddi tartışılır hale gelmiştir. Yine de sorunun çözümüne ilişkin somut adımların atılmadığı görülmektedir. Örneğin **Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın belediyelere çağrıda bulunarak sorunun çözülmesine dair tavsiyesinin ne iktidar partisi ne de diğer partilere bağlı belediyeler tarafından dikkate alınmadığı** açıktır.

Bu hususta özellikle belirtilmesi gereken nokta, sorunu büyüten temel sebebin yerel yönetimlerin ve hükümetin sorunu çözmekteki isteksizliği ve kanunların hem eksik hem de uygulanmamış olmasıdır. Çünkü belediyeler, 5199 sayılı kanunun ilgili 6'ncı maddesini zorunluluk olarak kabul edip şikayetler üzerine gözlem altına aldıkları köpekleri yine sokağa, sahipsiz kalacakları ortama bırakmaktadırlar. Bununla birlikte yine kanunda açıkça görev olarak verilen kısırlaştırma işleminin kanunun yürürlüğe girmesinden bu yana titizlikle uygulanmadığı göze çarpmaktadır. Bu noktada mevzuatın yanlış yorumlanmasına sebep olan hükümleri çözüme uygun şekilde değiştirilmelidir.

Aynı zamanda kanunların öngördüğü politikalar bu noktada yalnızca yerel yönetimlere sorumluluk yükleyerek sorunun tüm sosyal maliyetini de yerel yönetimlere ödetmektedir. Oysa sorunların yalnızca kamu eliyle çözülmesi ne gerçekçi ne de yeterlidir.

Güçlü bir sivil toplum bilinci ve pratiği olan Türkiye'de sorumluluk taraflara paylaştırılmalı böylece herkesin tatmin olduğu, kimsenin bir başkasına suç isnat ederek sorumluluktan kaçmadığı bir politika ortaya konulmalıdır.

Sorunun kaynağında yatan bir başka temel neden Türkiye'deki hayvan üretiminin yeterince denetlenmemesi ve hayvan üretiminin engellenmemiş olmasıdır. Bununla birlikte sayıları giderek artan sokak hayvanlarının kimi çıkar grupları ve çıkar sağlamak isteyen kişiler için suiistimal edilebilir hale gelmesi da sorunu çözümsüzlüğe iten başka bir etkidir. Bu noktada sokak hayvanlarının da hızla büyüyen bir sektörün kurbanları olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Zira ekonomik çıkarların olduğu yerde çıkar odaklarının yarattığı istismar, güvenlik sorunu ve toplumu kışkırtıcı kimi yaklaşımların ortaya çıkması kaçınılmazdır. Bu gibi durumlarda önce insanların sonra hayvanların can güvenliği ve hakları yasalarla korunmalıdır. Aksi takdirde toplumun iyi niyetini ve endişelerini kullanarak hayvanlar üzerinden çıkar sağlayan bu kesimler hem insanların güvenliğini hem de hayvanların refahını tehlikeye atan bu sorunun büyümesine daha fazla etki edecektir. Bu nedenle öncelikle hayvan üretimine odaklanılarak izinsiz hayvan satışının önüne geçilmeli ve sahipsiz sokak hayvanlarına yönelik çalışma yapan dernek ve kuruluşlar daha sıkı denetlenmelidir.

Sokak köpekleri popülasyonu evlerden atılan sahipsiz evcil köpeklerden fakat daha çok kırsaldaki çoban köpekleri, köy köpekleri gibi köpeklerden doğmuştur. Kimsenin bakım ve gözetiminde olmayan bu popülasyonun elbette sorun haline geleceği açıktır. Bu noktada da yine kırsaldaki köpeklerin denetimi artırılarak sahipli hayvanları terk edenlere yönelik cezalar daha caydırıcı hale getirilmelidir.

Giderek büyüyen sokak köpekleri sorununa dair devam eden kısır tartışmalar ve çözümü geciktiren öneriler yerine sorunu gündem edinen tüm tarafların ve siyasi iradenin ortak istişareleriyle ortaya konulacak çözümler vakit kaybetmeden gündeme alınmalıdır.

Şüphesiz ki sahipsiz sokak köpekleri sorununun çözümü, toplumda ortaya çıkan anlaşmazlıkların giderilmesine katkı sunacaktır. Bu sorunun hayvansever veya karşıt görüşlü kesimler için ayrıntıcı, çatışma yaratan bir sorun olduğu açıkça görülmektedir. Bu nedenle konuya dair fikirleri olan sosyal paydaşların en geniş kapsamda memnuniyetini sağlayacağı bir politikalar bütünüün üretilmesi gerekmektedir.

Bilinmelidir ki sokak köpekleri sorunu, sadece toplumu ilgilendiren bir güvenlik, sağlık ve çevre koruma sorunu değil aynı zamanda sahipsiz köpeklerin mağdur olmasına sebep olan bir olgudur. Sorunun çözümü için tüm paydaşların bir araya gelerek sorumluluk alması ve işbirliği yapması gerekmektedir.

Bu raporun amacı, sokak köpekleri sorununa dair farkındalığı artırmak ve çözüme yönelik somut adımlar atılmasını teşvik etmektir. Umut ediyoruz ki yerel yönetimler, sivil toplum kuruluşları ve vatandaşlar birlikte hareket ederek sokak köpekleri sorununu etkili bir şekilde çözecek politikaları birlikte oluşturacak ve hayata geçirecektir.

► SOKAK KÖPEKLERİ NEDEN SORUN OLARAK GÖRÜLÜYOR?

Son zamanlarda ülkemizde sokak köpeklerinin sorun kaynağı haline gelmesinin nedeni şüphesiz yıllara göre giderek artan vakalar olmuştur. Bu vakalarda sahipsiz sokak hayvanları olarak görülen hayvanlardan (örn. Kedi, köpek vb.) daha çok köpeklerin güvenlik endişesine neden olduğu görülmektedir. Bu nedenle köpeklerin “sahipsiz hayvan” tanımlanması için bir genelleme haline geldiği söylenebilir. Zira kedi ve köpekler arasındaki içgüdüsel farklılıklara bakıldığında kedilerin saldırganlık oranları ve nedenleriyle köpeklerin saldırganlık oranları ve nedenleri birbirinden oldukça farklıdır. Dolayısıyla sokak hayvanlarından rahatsızlık duyan insanların genellikle yalnızca köpekleri kast ettikleri anlaşılmaktadır. Sokak hayvanlarıyla ilgili hassasiyet taşıyan kesimlerin sokak hayvanlarına yönelik bir tepki olduğuna yönelik kanaatlerinin bu nedenle gerçeği yansıtmadığı söylenebilir.

Başboş tabiriyle ifade edilen “sahipsiz” tanımı ise kanunda “Barracak yeri olmayan veya sahibinin ya da koruyucusunun ev ve arazisinin sınırları dışında bulunan ve herhangi bir sahip veya koruyucusunun kontrolü ya da doğrudan denetimi altında bulunmayan evcil hayvanlar” şeklinde belirtilmiştir.

İlgili bakanlıkların yaptığı son çalışmalar bu sayının 2-3 milyon civarında olduğunu göstermektedir. Dünya Sağlık Örgütü’nün 2015 yılındaki verilerine göre İstanbul’da her 100 kişiye 8.4 köpek düşmektedir. Ancak daha önce açıklanan bazı rakamlar bu sayının daha yüksek olabileceği endişesini de doğurmuştur.

Sayısı ne olursa olsun bu sorunun ciddi bir tedirginliğe sebep olduğu açıkça görülmektedir. Nitekim Ekim 2023’te Türkiye’nin 19 ilinde yapılan saha çalışması sokak köpeklerinin bir “sosyal sorun” haline geldiğini ortaya koymaktadır. Araştırmaya katılanların yüzde 83’ü sokak köpeği tehdidinin var olduğunu beyan etmektedir. Bunların yüzde 38,2’si de “çok fazla” tehdit olduğunu ifade etmektedir. Bu “tehdit”, İstanbul’da yüzde 87,2 ve Ankara’da yüzde 90,5 olarak kabul edilmektedir.

Köpeklerin sokaklarda yaşamalarının çeşitli nedenlerle insan sağlığı açısından uygun olmadığı bilimsel çalışmalarda ortaya konmuştur. Sahipsiz köpeklerin sokaklardaki varlığı insan sağlığı ve güvenliği açısından çeşitli nedenlerle uygun görülmemektedir.

ARGETUS tarafından yapılan araştırma kapsamında Türkiye İBBS Düzey 3-19 ilde 18 yaş ve üzeri toplam 32 bin 848 kişi ile görüşülmüştür.

1-İnsanlara saldırmaları veya hastalık bulaştırmaları

Sokak köpeklerinin yol açtığı en büyük sorun şüphesiz insanlara saldırmaları ve hastalık bulaştırma riskinin yüksek olmasıdır. Sağlık Bakanlığı'nın 2008-2021 yıllarındaki verilerine göre kuduz riskli temas sayısı 2 milyon 959 bin 338 olmuştur.

Dünya Sağlık Örgütü raporlarına göre köpek ısırığına maruz kalan her 10 kişiden 6.7'sinin hayatını kaybettiği görülmüştür. Bilimsel çalışmalara göre köpek ısırığının sebep olabileceği hastalıklar arasında kuduz, Capnocytophaga, Pasteurella, MRSA ve tetanos yer almaktadır. Belçika'daki Namur Üniversitesi mikrobiyoloji uzmanlarından Prof. Dr. Guy Cornelis'e göre Capnocytophaga virüsü her yıl 24 bin insana bulaşmaktadır. Cornelis, bununla birlikte köpek salyasının bazı insanlar için öldürücü olabileceğini de ifade etmiştir. Köpek salyasının açık yaralara temas etmesi halinde ciddi sonuçlara yol açacağını belirtmiştir.

2-Özellikle oyun alanlarındaki dışkıların kist hidatik gibi hastalıkları yaymaları

Sahipsiz köpeklerin neden olduğu en ciddi hastalıklardan biri ise kist hidattir. Kistik ekinokozis, ülkemizde özellikle hayvanlarda çok yaygın olması nedeniyle önemli halk sağlığı sorunlarına neden olan ve ciddi ekonomik kayıplara yol açan zoonotik karakterli bir hastalıktır.

Halk arasında kist hastalığı olarak bilinen bu hastalığın etkeni, echinococcus granulosus adı verilen bir parazittir. Bu parazitin esas kaynağı köpek, kurt, tilki gibi et yiyen hayvanlardır. Ancak şehir yaşamında diğer türlerin görülmediği hesaba katılırsa sıklıkla köpeklerden kaynaklı olduğu söylenebilir. Söz konusu parazit köpeklerin ince barsaklarında yaşamakta ve hastalık köpek dışkısıyla atılan yumurtalar yoluyla insana bulaşmaktadır.

2005 yılında **175** kist hidatik vakası yaşanırken 2019 yılında **1867** kişinin bu hastalığa yakalandığı tespit edilmiştir. Vakaların 2017, 2018 ve 2019 yıllarında sert yükselişe geçtiği görülmüş ve hastalığın **14 yılda 8,8 kat arttığı** saptanmıştır. 2022 yılı verilerine göre ise kist hidatik vakalarının son 5 yılda daha da arttığı görülmüştür.

Kist hidatik hastalığı bağlamında Türkiye'de sokak köpekleri ile ilgili politikaların tutarsız olduğu söylenebilir. Çünkü Sağlık Bakanlığı'nın bu konudaki raporuna göre vakalardan korunma ve kontrol yöntemlerinden biri köpek popülasyonunun kontrol altında tutulması ve sokaklardaki köpeklerin belediyeler tarafından gözlem altında tutulmasıdır. Oysa bugün ülkemizde köpek dışkısı çocuk parkları, kaldırımlar, bahçe ve parklarda sıklıkla görülmektedir.

3- Dışkılarının çevre kirliliğine sebep olması

Belçika'da yapılan çalışma, toplanmayan köpek dışkısının doğa koruma alanlarındaki biyoçeşitliliğe zarar verdiğini ortaya koymuştur. Ghent Üniversitesi'nden araştırmacılar köpek dışkısı ve idrarının Gent şehri yakınındaki bir doğa koruma alanına her yıl hektar başına ortalama 11 kilogram azot ve 5 kilogram fosfor eklediğini tespit etmiştir. Belçika'da Ghent Üniversitesi'nde yapılan bilimsel araştırmaya göre, köpeklerin dışkılamasıyla doğaya bırakılan azot ve fosfor oranlarının endüstriyel kirlilikle doğaya taşınan kirlilik seviyesi düzeyinde olduğu tespit edilmiştir.

Köpek dışkısı, E. coli, salmonella, giardia ve kançalı kurt gibi zararlı mikroorganizmalarla doludur. Bir gram köpek dışkısı, 23 milyona kadar fekal koliform bakteri içerebilir, bu da insanlara hastalık bulaşma riskini artırır ve antibiyotik dirençli enfeksiyonların yayılmasına katkıda bulunabilir. Köpek dışkısının varlığı, yerel vahşi yaşam ve ekosistemleri olumsuz etkiler. Belli hayvan türlerinin bölgeleri terk etmesine neden olabilir, diğerlerini ve hatta bitkileri hastalığa daha yatkın hale getirebilir ve hayvancılık üzerinde olumsuz etkilerle bağlantılıdır.

Yağmur yağdığında, köpek dışkısı su yollarna yıkabilir, plajların ve kabuklu deniz hayvanı yataklarının kirlenmesine, hatta hava kalitesinin etkilenmesine yol açabilir. Köpek dışkısı, ekosistemlere aşırı besin maddeleri (fosfor ve azot gibi) sokar, bu da zararlı alg patlamalarını teşvik edebilir. Bu durum, sucul yaşamı tehlikeye atan oksijenin su ortamlarından tükenmesine ve insan sağlığı için tehlikelere yol açabilir. Bu besin maddeleri ayrıca karasal ekosistemleri de bozarak, nadir bitki türlerinin rekabet edememesine ve biyoçeşitliliğin azalmasına neden olabilir.

4-Trafik kazasına sebep olma ve bunun sonucunda yol açtığı yaralanma, ölüm ya da maddi hasarlar

Köpeklerinin en çok ölüme neden olduğu yerlerin başında trafik gelmektedir. 1 Ocak- 31 Aralık 2022 arasında basına yansıyan haberlere bakıldığında kö-

peklerden kaynaklanan 340 saldırı ve 89 trafik kazasının olduğu görülmektedir. Köpek kaynaklı trafik kazalarında ise 3'ü çocuk 4'ü kadın olmak üzere 20 kişinin hayatını kaybettiği, 217 kişinin ise yaralandığı görülmüştür.

Özellikle şehir dışındaki otoban ve yollarda daha tehlikeli hale gelen köpeklerin kazaya davetiye çıkarmasının bir sebebi de gelişigüzel besleme yapılması ve yol kenarına köpekler için mama bırakılmasıdır. Yolun hemen yanına bırakılan mama ve yiyecekler köpeklerin yola aniden çıkmasına neden olarak kazaya sebebiyet vermektedir. Bu konuda İspanya'da yapılan bir araştırmada sahihsiz köpekler nedeniyle 14 bin km'lik bir alanda sadece iki yılda 496 trafik kazası meydana geldiği görülmüştür. İstanbul'da haftada ortalama 300 köpek trafik kazasında zarar görmektedir. Bu açıdan bakıldığında yalnızca insanlar için değil hayvan refahı açısından da sorun olduğu görülmektedir.

5- Isırmaları durumunda kuduz riski oluşturmaları ve iş gücü kaybı

Kuduz, enfekte hayvanların tükürüğünden, yani salyasından insanlara yayılan ölümcül bir virüsdür. Kuduz virüsü genellikle ısırma yoluyla diğer canlılara bulaşır. Kuduz hastalığı genellikle yaban/vahşi hayvanlardan kaynaklanmakla birlikte kırsaldaki köpeklerin şehirlere bırakılması/gelmesi ile birlikte şehirlerde de kuduz vakalarının arttığı görülmektedir.

Sahihsiz köpeklerin sürü halinde oluşturdukları tehlikeye dikkat çeken Bahçelievler Belediyesi Sağlık İşleri Müdürü veteriner hekim Tiber Bayhan, Türkiye'deki bütün hayvanlara kuduz aşısı yapmanın mümkün olmadığını belirterek özellikle başıboş sokak hayvanlarının daha fazla kuduz riski taşıdığını ifade etmiştir.

Nitekim sokak köpeklerinden kaynaklı kuduz vakalarının ülkemizde son yıllarda giderek arttığı görülmektedir. Sağlık Bakanlığı verilerine göre 2021 yılında kuduz riskli temas sayısı 2 milyon 959 bin 338 olmuştur. 2018 rakamlarına göre ise günde 775 kişi, Kasım 2023 verilerine göre ise günde 800 kişinin

kuduz şüphesiyle hastanelere başvurduğu tespit edilmiştir. Sağlık Bakanlığının 2022 yılı verilerine göre bir yıl içindeki kuduz riskli hasta sayısı 250 bin 375 olmuştur. 2015 yılında yayımlanan Endemik Köpek Kuduzlarının Küresel Yükünü Tahminleme raporuna göre, kuduz nedeniyle Türkiye’de yaklaşık 70 milyon dolar harcama yapılmaktadır. Kuduz temaslarının tamamının köpeklerden kaynaklanmadığını, bunların arasında kedi gibi diğer hayvanların da olduğunu belirtmek gerekir.

Bununla birlikte kuduz, rehabilite edilen ve sahipli olan her hayvana uygulanması zorunlu olan aşılarla önlenabilir. Ancak ülkemizde kuduz vakalarının artması ve kuduz kaynaklı sağlık sorunlarının ortaya çıkması yine uygulamalardaki eksiklikleri (aşı takiplerinin yapılmaması, kimliklendirme çalışmalarının yetersiz kalması, bireysel farkındalık ve bilinçsizlik vb.) gün yüzüne çıkarmaktadır.

6- İnsanlara saldırma riski nedeniyle ülkelerin vatandaşlarına yaptığı seyahat uyarıları ve sonucunda turist gelmemesi veya turizm imajının zedelenmesi

Türkiye her ne kadar sokaklarda yaşayan hayvanlara gösterdiği ilgiyle bilinse de son zamanlarda köpeklerin neden olduğu saldırılar nedeniyle artık güvensiz bir ülke olarak görülmektedir. Başta İngiltere olmak üzere bazı ülkeler Türkiye’ye gidecek vatandaşlarını sokak köpekleri konusunda uyarmaktadır.

Dünya Sağlık Örgütü’nün raporlarına göre kuduz riskinin en yüksek olduğu Avrupa ülkesi Türkiye olmuştur. Rapora göre Türkiye, kuduz riski bakımından Asya ve Afrika ülkeleri ile aynı risk grubunda yer almaktadır.

7- Şehirlerde yaşayan küçük hayvanlara (sincap, kirpi, kedi vb.) yaşam fırsatı vermemesi veya tamamen yok etmesi

Şili’de yapılan bir araştırmaya göre köpeklerin 10’a yakın kuş ve hayvan türünün yok olmasında katkısı olduğu tespit edilmiştir. Uluslararası Doğayı Koruma Birliği risk altındaki türler listesine göre, vahşi ve

serbest dolaşan köpeklerin tehdit ettiği 200 türden 30’unun “ciddi biçimde” tehlike altında, 71’i tehlike altında, 87’si “kırılgan” durumda olduğu görülmüştür.

8- Sokaklarda beslenmeleri sonucu yemek artıklarının hijyen ve koku sorunlarına yol açması ve fare, haşere gibi hayvanların çoğalmasına sebep olması

Köpekler için yol kenarlarına, kaldırım, sokak gibi yerlere bırakılan mama ve özellikle et/kemik gibi organik yiyecekler hijyen sorununa neden olmaktadır. Hayvanlar için iyi niyetli yapılan beslemeler bölgede ciddi bir çevre kirliliğine ve sağlık sorununa neden olmakta ayrıca fare ve haşerelere davetiye çıkarmaktadır.

9 - Sokakların Hayvan Refahına Uygun Olmaması

Bununla birlikte sokak köpekleri sorununun bir başka boyutu ise bizzat köpeklerle ilgili olan kısımdır. Sokaklar hayvan refahı açısından şu noktalarda uygun değildir:

• İşkence ve Kötü Muamele:

Sokak köpekleri, tekmeleme, taşlama, sopa ile vurma, yakma gibi çeşitli işkence ve kötü muamelelere maruz kalmaktadır. Bu durum, köpeklerde fiziksel ve psikolojik travmalara yol açmaktadır.

• İnsan ve Diğer Hayvanlardan Görülen Zararlar:

Sokak köpekleri, insanlar tarafından kasıtlı olarak zehirlenebilir, vurulabilir veya dövülebilir. Diğer hayvanlar, özellikle de sahipli köpekler tarafından saldırıya uğrayabilirler. Bu tür saldırılar köpeklerde yaralanmalara, sakatlıklara ve hatta ölüme neden olabilir.

• Açlık ve Susuzluk:

Sokak köpekleri, yeterli yiyecek ve suya erişememektedir. Bu durum, köpeklerde açlık, susuzluk, za-

yıflama ve çeşitli sağlık sorunlarına yol açmaktadır. Hayvanseverlerin ya da duyarlı vatandaşların verdikleri yiyecekler kimi zaman bu hayvanların metabolizmasına uygun olmadığı için başka sağlık sorunlarına yol açabilmektedir.

- **Sağlıksız Beslenme:**

Sokak köpekleri, genellikle insan atıklarından veya çöplerden beslenirler. Bu tür besinler, köpeklerin sağlıklarını olumsuz etkileyebilecek parazitler, bakteriler ve diğer zararlı maddeler içerebilir. Sağlıksız beslenme, köpeklerde çeşitli hastalıklara ve ölüme yol açabilir.

- **Alan Kavgaarı:**

Sokak köpekleri, yiyecek ve barınma gibi kaynaklar için diğer köpeklerle kavga edebilirler. Bu kavgalar, köpeklerde yaralanmalara, sakatlıklara ve hatta ölüme neden olabilir.

- **Hastalıklar:**

Sokak köpekleri, aşılanmamış ve sağlık kontrollerinden geçirilmemiş olduklarından dolayı çeşitli hastalıklara yakalanabilirler. Bu hastalıklar, diğer köpeklerle ve insanlara da bulaşabilir.

- **Trafik Kazaları:**

Sokak köpekleri, trafik kazalarında yaralanabilir veya hayatını kaybedebilir.

► TÜRKİYE'DE KÖPEK SALDIRILARINDAN KAYNAKLI ÖLÜMLER VE YARALANMALAR

Ülkemizde sokak köpeklerinden kaynaklanan çok sayıda ölüm ve yaralanma olayı kamuoyunda ciddi tepkilere neden olmuştur. Konunun ciddiyetini vurgulaması açısından bu olaylardan bazılarına yer verilmiştir.

Kayseri'de lise öğrencileri olan Mehmet Özer ve Hacı Ali Tuğrul okul çıkışı evlerine giderken 25 sahihsiz köpeğin saldırısına uğramış Mehmet Özer parçalanarak yaşamını yitirirken Hacı Ali Tuğrul ağır yaralanmıştır. (www.yenisafak.com, 2019)

Şanlıurfa'da evinin önünde oynayan 6 çocuğa köpekler saldırmıştır. Çocuklardan üçü ağır yaralanmıştır. Bu olayın sonucunda 6 yaşında olan Davut Sana tedavi gördüğü hastanede hayatını kaybetmiştir. (www.sozcu.com.tr, 2020).

Ankara Eryaman'da yürüyüşe çıkan İran vatandaşı Majid Yahyakhanı 8-9 sahihsiz köpeğin saldırısına uğramış ve Adli Tıp Kurumunda yapılan otopsi incelemesinde köpeklerin saldırısı sonucunda vücudunun parçalanarak yaşamını yitirdiği tespit edilmiştir. (www.eryaman.org, 2019; www.ntv.com.tr, 2019).

Ağrı'nın Patnos ilçesinde başıboş sahihsiz köpeklerin saldırısına uğrayan 2 yaşındaki Ali Asaf Aktekin ile 5 yaşındaki ablası Nehir Aktekin yaralanmış, hastaneye kaldırılan Ali Asaf 15 günlük yaşam mücadelesinin ardından hayatını kaybetmiştir. Aile, sık sık saldıran başıboş köpeklerle ilgili defalarca Patnos Belediyesi'ne başvurduklarını ancak hiçbir önlem alınmadığını belirtmiştir. (<https://www.haberurfa.com>, 2020)

Kayseri'nin Hacılar ilçesinde köpeklerin saldırısına uğrayan Mehmet Özer (14) hayatını kaybetmiş, Ali Tuğrul (14) ise yaralanmıştır. Çocuğun köpek saldırısında hayatını kaybetmesi sonrası konuşan mahalle sakinleri çocuklarını okula sopyayla götürdüklerini belirtmiştir. Olaydan yaralı olarak kurtulan kişinin açtığı davada mahkeme, olaydan; valilik, büyükşehir ve ilçe belediyesini sorumlu tutarak 80 bin TL ma-

nevi 55 bin TL maddi tazminata mahkum etmiştir. (<https://www.dirilispostasi.com>, 2022)

Gaziantep Yeni Mahalle'de 9 Mayıs günü sahihsiz başıboş köpeğin saldırısına uğrayan Mustafa ve Hatice Topal çifti, Nurdağı Devlet Hastanesine kaldırıldı. Hatice Topal tedavisinin ardından taburcu edilirken, sağlık durumu ciddi olan Mustafa Topal, sevk edildiği hastanede 54 gün süren yaşam mücadelesini kaybetti. (<https://www.ntv.com.tr>, 2022)

Adana'nın Ceyhan ilçesinde 6 Mayıs'ta iş yerinin önünde sokak köpeklerinin saldırısına uğrayan ve kaçarken düşerek beyin kanaması geçiren 44 yaşındaki Oktay Tokmak yaşamını yitirdi. (<https://www.memleket.com.tr>, 2022)

Karaman'da, 30 yaşındaki Merve Cingöz yönetimindeki araç yola çıkan başıboş köpek nedeniyle yolun ortasındaki çelik bariyerlere çarptı. Kazada sürücüyü birlikte araçta bulunan 6 yaşındaki E. B., 54 yaşındaki Mediha Barçın ve 52 yaşındaki Emine Çay yaralandı. Mediha Barçın tüm müdahalelere rağmen hayatını kaybetti. (<https://ibrala.com>, 2022)

Konya'da aniden yola çıkan başıboş köpeğe çarpan otomobil, takla atıp şarampole yuvarlandı. Kazada sürücü Metin Demir (34) hayatını kaybetti, eşi ve 3 çocuğu yaralandı. (<https://www.yenisafak.com>, 2022)

Antalya'nın Serik ilçesinde başıboş köpekten kaçarken yola çıkan ve kamyonun çarpmasıyla ağır yaralanıp, 23 gün yoğun bakımda hayatta kalma mücadelesi veren 9 yaşındaki Mahra hayatını kaybetti. (<https://www.cnnturk.com>, 2022)

► TÜRKİYE'DEKİ YASAL DÜZENLEMELER VE KÖPEK SORUNUNUN GELİŞİMİ

1999 yılında Strazburg'da imzalanan ve hayvanların korunması konusunda uluslararası bir düzenleme olan Ev Hayvanlarının Korunmasına Dair Avrupa Sözleşmesi, Türkiye tarafından 2003 yılında kabul edilmiştir. 2004 yılında ise 5199 sayılı Hayvanları Koruma Kanunu çıkarılarak konuyla ilgili daha kapsamlı bir yasal düzenlemeye geçilmiştir. Bu yasa öncesinde hayvanların korunmasına ilişkin düzenlemeler sağlık ve mülkiyet kanunları çerçevesinde yer almıştır. 5199 sayılı yasa bu yönüyle hayvanların korunmasına ilişkin müstakil bir yasa olmuştur.

5199 sayılı yasanın bu alandaki ilk yasa olmasının yanında bir başka özelliği ise yakala-kısırlaştır-bırak yöntemini hayata geçirmesi olmuştur. Zira bu yasa öncesinde özellikle belediyelerin insani olmayan ve vicdanları yaralayıcı itlaf politikaları ve uygulamaları bu kanun için en önemli zemini oluşturmuştur.

5199 sayılı Kanun m.6/4'ün son cümlesine göre; "Müşahede yerlerinde kısırlaştırılan, aşılana ve rehabilite edilen hayvanların kaydedildikten sonra öncelikle alındıkları ortama bırakılmaları esastır". Cümlede geçen "öncelikle" ibaresi sahihsiz hayvanların rehabilite edildikten sonra, öncelikle alındıkları ortama bırakılmasını tavsiye ettiği; ancak **alındıkları ortamın hayvanların yaşamını sürdürmeye elverişli olmaması, beslenme imkanı bulunmaması ve sakıncalı yerlerden olması halinde ise gerekli koşullara sahip olan bir başka yere bırakılmasının da mümkün olabileceği anlamına gelmektedir.** Bununla birlikte belediyeler hayvanları bıraktıkları ortamlarda gönüllü kuruluşlarla koordineli olarak besleme odakları kurarak hayvanların beslenmesine yardımcı olmaktadır.

Yasanın ilgili maddesinde geçen "...öncelikle alındıkları ortama bırakılmaları esastır" ibaresinin zorunluluk olmadığı anlaşılmaktadır. Belediyelerin, hayvan bannakları kurma ve hayvanların bakımını sağlamak için maddi kaynak oluşturma yükümlülüklerinden dolayı söz konusu ibareyi bir gerekçe olarak kullandıkları düşünülmektedir. Bunun benzeri bir du-

rumun İtalya'da yaşandığı bilinmektedir. İtalya'da belediyelerin sokak köpeklerini topladıktan sonra ömür boyu bakımını yapmakla yükümlü olmaları mali yükümlülüklerini artırmıştır. Bu nedenle yerel yönetimler köpeklerin toplatılması konusunda gerekli özveriye göstermemiş ve bazı bölgelerde köpek popülasyonunda artış görülmüştür. Benzer şekilde ülkemizde de vatandaşların sokak köpeklerinin toplatılması yönündeki talepleri belediyeler tarafından 5199 sayılı Kanun'un 6'ncı maddesi gerekçe gösterilerek karşılıksız bırakılmaktadır. **Yerel yönetimler çoğunlukla sokaktan aldıkları köpekleri kısırlaştırdıktan sonra aynı yere geri bırakmaktadırlar.**

Türkiye'de 2004 yılındaki yasanın 6'ncı maddesiyle uygulamaya konulan geri bırakma politikasının ardından köpek popülasyonunda hızlı bir artış görülmüştür. Bu konuda hayvansever kuruluşlar özellikle kanunda belirtilen kısırlaştırmanın yeterince yapılmadığı ve kanunun tam anlamıyla uygulanmadığı gerekçesiyle yerel yönetimleri sıkça eleştirmektedirler. Yerel yönetimlerin kanunun ilgili maddesini uygulamamaları yıllar içerisinde sorunun giderek büyümesine neden olmuştur. Zira kısırlaştırmanın gerçek anlamda bir sonuç üretebilmesi için köpek popülasyonunu %80'ine bu işlemin uygulanması gerekmektedir. 2004 yılında çıkarılan bir yasanın ilgili hükmünün uygulanmamış olması, popülasyonun artışıyla açıklanabilir. Çünkü söz konusu maddede açıkça kısırlaştırma işleminden bahsedilmektedir. Kısırlaştırılan hayvanın üremesi mümkün olmayacağı için bu işlemin nüfus artışına yol açması mümkün görünmemektedir. Nitekim çeşitli sosyal medya haberlerinde küpeli sokak hayvanlarının doğum yaptığı, bundan dolayı belediyelerin kısırlaştırma işlemini yapmadıkları ifade edilmiştir.

Sahihsiz köpek sayısının çok fazla artması nedeniyle, paradoksal şekilde yakala-kısırlaştır-geri bırak politikasının uygulanabilirliği ve sonuç üretme kapasitesi her geçen gün azalmaktadır. Bununla birlikte köpekler çevre, iklim ve insanlardan kaynaklanan tehlikeler gibi çok zor koşullar altındaki sokak ortamına geri bırakılması köpeklerin refahından çok zararına yol açmaktadır.

2012 ve 2014 yıllarında kanunun geri bırakmaya dair hükmü değiştirilmek istenmiş ancak bazı dernek ve kuruluşların tepkisi nedeniyle mümkün olmamıştır. Bugün gelinen noktada ister belediyelerin yasa hükmünü uygulamadaki yetersizlikleri ister bu hükmün uygulanabilirliğinin imkânı nedeniyle olsun sorunun bu maddeden kaynaklı büyüdüğü açıkça görülmektedir.

Bunun yanı sıra ilgili kanunun ikinci kısım, son ve geçici hükümler bölümü, belediyelerin sorumluluğu başlığı altında yer alan Ek madde 1’de; “Büyükşehir belediyeleri, il belediyeleri ve nüfusu yirmi beş bini aşan büyükşehir ilçe belediyeleri ile diğer belediyeler, sahihsiz veya güçten düşmüş ya da tehlike arz eden hayvanların korunması ve bakımının yapılması ile rehabilitasyonunun sağlanması amacıyla hayvan bakım evleri kurar.” ibaresi yer almaktadır.

Ancak, bugün gelinen noktada **yaklaşık 1300 belediyenin yine yaklaşık olarak 1200’ünün kanunda belirtilen yükümlülükler doğrultusunda bir girişimde bulunmadığı**, geçici bakım evi açmadığı görülmektedir. Belediyeler bu uygulamalar için ödenek almanın yanı sıra sokak hayvanlarının rehabilitasyonunda kullanılmak üzere alınan bir AB fonundan da yararlanabilmektedirler. Ancak tüm bunlara rağmen **hedeflenen kısırlaştırma ve bırakma çalışmasının düşük seviyede kaldığı görülmektedir.**

Ülkemizde kanunların uygulanmamasından kaynaklı bir başka sorun ise evcil hayvan üretimi-satışıdır. Her ne kadar 5199 sayılı kanunla pet shoplarda canlı hayvan satışı engellenmiş olsa da, internet üzerinden canlı hayvan satışı (özellikle cins kedi ve köpek) devam etmektedir. Evcil hayvan üretmek ve satmak için kanuni yeterliliklere sahip olmayan birçok kişi “merdiven altı” olarak tabir edebileceğimiz koşullarda üretim yaparak hayvanlar üzerinden para kazanma yoluna gitmektedir. Bir hevesle satın alınan hayvanlar ise daha sonra sokağa terk edilerek sokak köpekleri nüfusuna dahil olmaktadır.

Hayvanları insan şiddetinden ve insan kaynaklı zararlardan koruyacak olan bazı ceza ve yaptırımlar

kanunda yer almışsa da bunların gerek uygulamadaki eksikliği gerekse zamanla bu cezaların caydırıcılığının azalması ceza hükümlerinin yeniden ele alınması gerektiğini göstermektedir.

“**SAHİPSİZ KÖPEK SAYISININ ÇOK FAZLA ARTMASI NEDENİYLE, PARADOKSAL ŞEKİLDE YAKALAKISIRLAŞTIR-GERİ BIRAK POLİTİKASININ UYGULANABİLİRLİĞİ VE SONUÇ ÜRETME KAPASİTESİ HER GEÇEN GÜN AZALMAKTADIR.**”

► SOKAK HAYVANLARININ EKONOMİ POLİTİĞİ

Sokak hayvanları sorunu sadece insani bir mesele olarak değil aynı zamanda ekonomik çıkarlar ve politik dinamiklerle de yakından ilişkilidir. Sokak hayvanları kimi kesimler için endişe kaynağı, kimi kesimler için vicdani bir mesele olarak iken kimleri için ise rant kaynağı görülmektedir.

Türkiye’de pet sektörünün gelişmesiyle birlikte sokak hayvanı sektörü de büyümüştür. Ancak bu sektör kayıt dışıdır ve çeşitli çıkar grupları tarafından yönlendirilmektedir. Belediyelerin sokak hayvanları için ayrılan bütçeleri genellikle farklı amaçlar için kullanıldığı ve bu nedenle sorunun çözümüne yönelik gerçek bir çalışmanın yapılmadığı dile getirilmektedir.

Belediyelerin sokak köpeği sorununun çözümüne ilgisiz kalmaları, 5199 sayılı kanun kapsamında tahsis edilen veteriner müdürlüğü bütçelerini başka alanlara yönlendirmeleriyle birlikte gerçekleşmektedir. Bu bütçelerin mama, ilaç, inşaat gibi çeşitli malzemelerin temininde kullanıldığı belirtilmektedir. Ancak, bu emtia temin edildiği halde köpek bannaklarına teslim edilmediği, hatta bazı bannaklarda köpeklerin bulunmadığı ifade edilmektedir. Ayrıca, yıllarca süren mama ihalelerine rağmen kaç köpeğin bu bannaklarda yaşadığı, ihale edilen mamaların ne şekilde dağıtıldığı ve kaç köpeğin hangi süreçte beslendiği gibi detaylar konusunda net bilgi bulunmamaktadır.

5199 sayılı kanunun gerekliliklerine rağmen, her belediyenin sınırları içinde kısırlaştırma faaliyetlerinin neden gerçekleştirilmediği de soru işaretlerini beraberinde getirmektedir. Türkiye’de pet sektörünün gelişimiyle paralel olarak büyüyen sokak hayvanı sektörü ise tamamen kayıt dışı bir yapıya sahiptir. Bu sektördeki belirsizlikler ve denetimsizlik, milyonlarca hayvanın kontrolsüz bir şekilde üremesine ve sokaklarda yaşamını sürdürmesine yol açmaktadır. Dolayısıyla, sokak hayvanlarına duyarlılık gösteren bireylerin üzerinde kurulu olan bu düzen, hem hayvanların refahını hem de toplumsal düzeni olumsuz etkilemektedir.

Örneğin Pawguards isimli kuruluş sokak köpeklerinin korunması ve yaşatılması amacıyla faaliyet gösteren bir kuruluştur ve özellikle sosyal medyada geniş bir tartışma konusu olmuştur. Bu tartışmaların odak noktası, köpek sorununun temelinde yatan ekonomik çıkar ağları olduğu görüşüdür. Özellikle, sokak hayvanları ve köpekler için mama ve tedavi için bağış toplayan birey ve kurumların, köpek sorununun çözümüne ilişkin en büyük engel olduğu iddia edilmektedir. Pawguards, bu eleştirilerin hedefi olan kuruluşların başında gelmiştir. Özellikle de kurucu ve yöneticisi Erkin Erdoğan’ın geçmişte çeşitli suçlardan tutuklanması ve hapis cezası talebiyle yargılanması, bu eleştirilerin zeminini güçlendirmiştir. Dernek yöneticileri ve Erkin Erdoğan’ın sosyal medya paylaşımları ve açıklamaları, köpek sorununun çözümünü destekleyen kesimlerde ve hayvansever çevrelerde de ciddi tepkilere yol açmıştır.

Bazı iddialara göre kimi “hayvansever” kişi ve gruplar belediyelerin bannaklarında tutulan hasta ve ölüme yakın hayvanları bannaktan alarak bu hayvanlar üzerinden yüklü miktarda bağış toplamaktadır. Bu tip bağış kampanyalarının denetlenmemiş olması gerçekten de iyi niyetli kişilerin hayvanlar üzerinden suiistimal edilmesine ve hayvanların daha fazla acı çekmesine neden olmaktadır.

Bununla birlikte yeterli sayıda bannak ve bakımevi bulunmayan belediyelerin her yıl açtıkları mama ihalelerinde gündeme gelen rakamlar, hayvan bannakları için ayrılan orantısız bütçeler yine bu sorunun ekonomik çıkarlar çerçevesinde değerlendirilmesine yol açmaktadır. Zira belediyelerin çoğu zaman tek bir bannak için harcadıkları orantısız bütçeyi kısırlaştırma için kullanmamaları sorunun çözümüne yönelik isteksizliğin bir yansıması olarak görülmektedir.

2004 yılında kabul edilen 5199 sayılı kanunun yürürlüğe girmesiyle birlikte, Türkiye’de köpek maması ithalatı genel olarak yürütülmekteydi. Ancak, 2008 yılında, genetiği değiştirilmiş organizmaların (GDO) kullanımına yönelik argümanlarla ithal köpek maması yasaklandı ve bu yasak yaklaşık olarak 1,5 yıl sürdü. Bu dönemde, yerli köpek maması üretimini

teşvik etmek amacıyla 8 adet yerli mama fabrikası kuruldu. İthal mamaların yasaklanmasıyla birlikte, bu durumu fırsat bilen yerli üreticiler, pazarın tamamına hakim olma şansını elde ettiler.

Yine bu konu bağlamında “merdiven altı üretim” odakları, köpek kaçakçıları ve izinsiz satış yapanlar sokak hayvanlarını rant aracı olarak kullanmaktadırlar. Sokak köpekleri, bu işletmelerin gelir kaynaklarını oluşturabilirler.

Bu bağlamda, sokak hayvanları konusu sadece insani boyutları değil, aynı zamanda ekonomik ve ticari çıkarları da içeren karmaşık bir konudur. Sorunun çözümü için yapılacak adımların, tüm bu çıkar gruplarının etkisini dikkate alacak şekilde planlanması ve uygulanması gerekmektedir.

YETERLİ SAYIDA BARINAK VE BAKİMEVİ BULUNMAYAN BELEDİYELERİN HER YIL AÇTIKLARI MAMA İHALELERİNDE GÜNDEME GELEN RAKAMLAR, HAYVAN BARINAKLARI İÇİN AYRILAN ORANTISIZ BÜTÇELER YİNE BU SORUNUN EKONOMİK ÇIKARLAR ÇERÇEVESİNDE DEĞERLENDİRİLMESİNE YOL AÇMAKTADIR.

► HANGİ ÜLKEDE HANGİ YÖNTEM UYGULANIYOR?

TBMM Araştırma Merkezi Raporu ve Anadolu Ajansı'nın ilgili haberleri başta olmak üzere bazı kaynaklardan derlenen bilgilere göre Avrupa'da halen sürdürülen çeşitli uygulamalar görülmektedir. Bu uygulamalar ülkenin ve köpek popülasyonu büyüklüğünün gerektirdiği şekilde düzenlenmiş ve ihtiyaçlar doğrultusunda revize edilmektedir.

6.1-Belçika

Hayvanlara 1999 yılından bu yana çip takmak zorunluluğu bulunmaktadır. Sokaklarda bulunan köpekler bannaklara getirilerek burada tutulur. Uyutma işlemi yalnızca hasta olan köpeklere uygulanmaktadır.

6.2-Almanya

Hayvanları korumak adına en etkin yasalardan birine sahip olan Almanya'da köpek sahibi olmak vergiye tabidir. Ayrıca hayvanları terk etmenin cezası da oldukça yüksektir. Barnağa getirilen hayvanlar sahiplendirilmediği takdirde 6 ay boyunca burada tutulmaktadır. Barnakların %25'i belediyelere aitken %75'i ise bağışçılar sayesinde hizmet vermektedir. Yerel yönetimler yalnızca mali destekte bulunmaktadır. Petshop bulunmayan Almanya'da ayrıca hem hayvanları hem de insan sağlığını korumak için bakım evlerinde ziyaretçilerin hayvanlara dokunması yasaktır. Almanya'da köpeklere ilişkin en önemli yaklaşım vatandaşların köpeklere doğrudan yardım yapmak (besleme) yerine ilgili kuruluşlar aracılığıyla yardım yapmasının benimsenmiş olmasıdır. Bu sayede de köpek refahını sağlamak mümkün hale gelmiştir. Hayvanlar yalnızca hastalık durumunda uyutulmaktadır.

6.3- İngiltere

Uyutma prosedürünü en net uygulayan ülkelerin başında İngiltere gelmektedir. Köpeklere çip takmak zorunluluğu bulunmaktadır. 7 gün içerisinde sahiplendirilmeyen köpekler uyutulmaktadır.

6.4- ABD

WSPA International'a göre ABD'de 89.7 milyon köpek bulunmaktadır. Ancak bu köpekler sokaklarda değil bakım evlerinde tutulmaktadır. Kamu sağlığını tehdit eden köpeklerin uyutulduğu ABD'de her yıl 3-4 milyon köpek bakım evlerinde uyutulmaktadır.

6.5- Hollanda

Hollanda, Avrupa'da sokak köpeği sorununun çözüldüğü ve sokakta başıboş dolaşan köpeğin bulunmadığı ilk ülke olarak bilinmektedir. Hollanda'nın bu konudaki politikası ise yoğun kısırlaştırma programları olmuştur. "Yakala, Kısırlaştır, Aşıla ve Geri Bırak" ilkesini benimseyen Hollanda'da bu program ülke çapında devlet tarafından finanse edilmiştir. Ayrıca, belediyeler bazında da insanları bannaklardan evsiz köpekleri sahiplenmeye teşvik etmek amacıyla mağazadan satın alınan köpekler için vergiler artırlanmaktadır.

6.6- İtalya

İlgili yasal düzenlemeler çerçevesinde köpekler toplanarak bannaklarda tutulmaktadır. Sahipsiz ve 60 gün içerisinde sahiplendirilmemiş köpekler hayvan bannaklarında kalırlar. Sahipsiz köpekler ancak ciddi şekilde hasta, tedavi edilemez durumda veya kanıtlanmış şekilde tehlikeli ise veteriner hekim tarafından ötanazi uygulanabilir. İtalya'da bazı bannaklar yerel yönetimler tarafından bazılan ise gönüllü dernekler tarafından işletilmektedir.

6.7- Slovenya

Slovenya'da, sahipsiz köpeklerin korunması amacıyla oldukça etkili düzenlemeler bulunmaktadır. 1995 ve 1999 yılındaki düzenlemeler ile kapsamlı bir koruma sistemi oluşturulmuştur. 2002 yılında yürürlüğe giren "Hayvan Bannakları Yönetmeliği", hayvan bannakları için standartlar belirleyerek koruma çabalarını güçlendirmiştir. Yönetmelik, her belediyeye ve 800'den fazla kayıtlı hayvanın bulunduğu her yerleşim yerine, sokak hayvanları için bannak kurma zorunluluğunu getirmiştir.

6.8- Fransa

Fransa'da da etkin bir hayvan koruma kanunu bulunmaktadır. Buna göre evcil hayvanları sokağa bırakanlara 3 yıl hapis ve 45 bin Euro ceza kesilmektedir. Başboş köpekler bakım merkezleri ve barmaklarda tutulurken bu bakımevleri yerel yönetimler tarafından değil ilgili hayvansever kuruluşlar tarafından işletilmektedir. Sahiplendirilemeyen ve saldırgan köpekler uyutulabilir.

6.9- Yunanistan

Evcil hayvanlar için nüfuslandırma işlemi yapılmaktadır. Ayrıca hayvanların bir kez üremesine izin verilirken sahipsiz hayvanlar toplanıp kısırlaştırılmaktadır. Sahiplendirilemeyen hayvanların doğal alanlarına geri bırakıldığı Yunanistan'da köpeklerin bakımı için belediyeler ve sivil toplum kuruluşları ortak çalışmalarda bulunurlar. Uyum işlemi istisna durumlar dışında uygulanmamaktadır.

6.10- Portekiz

Hayvanların sahiplendirilmesine yönelik eğitim çalışmalarına ağırlık verilmektedir. Portekiz'de de acı çeken hastalığı kanıtlanmış hayvanlar dışında uyutma işlemi uygulanmamaktadır. Ancak kamu sağlığını tehdit eden popülasyon artışı itlaf sebebi olarak görülmektedir.

6.11- Romanya

Köpek sorununa ilişkin en tartışmalı ülkelerden birisi ise Romanya'dır. Uyumun benimsenmediği Romanya'da Başkent Bükreş'te 2013 sayılana göre 65 binden fazla köpek bulunuyordu. Ancak bir kız çocuğunun köpekler tarafından parçalanmasıyla köpek sorunu tartışmaların odağı haline geldi. Bu olaydan sonra Bükreş Belediye Başkanı Sorin Oprescu, halka sokak köpekleri için 'ötenaziyi kabul edip etmediklerini soran' bir referandum düzenleneceğini açıkladı. Akabinde bunu destekleyenler tarafından şehirde bir eylem düzenlendi. Tüm bunların sonunda Romanya Parlamentosu, 'sokak köpeklerinin toplanmasına ve sahiplenilmeyenlerin de itlafına' onay veren yasayı çıkardı.

6.12- Norveç

2003 yılında yenilenen Hayvan Refahı Kanunu köpekler ile ilgili özel düzenlemeler getirmiştir. Ülkede çok fazla başboş köpek olmamasına rağmen insanlar için tehlike arz eden köpekler için özel hükümler konulmuştur. Buna göre saldırgan hayvanların uyutulması kolaylaştırılmıştır. Ayrıca kolluk güçlerine şüpheli köpekleri yakalama ve alıkoyma yetkisi verilmiştir.

6.13 Avustralya

Sokak köpekleri sorunu yoktur. 2001 yılında çıkarılan Hayvan Bakım ve Koruma Kanununa göre sahipsiz hayvanlar konusunda yetkili kurum yerel yönetimlerdir. Yerel yönetimler tarafından toplanan sağlıklı ve saldırgan köpekler kanunda belirtilen denetçiler tarafından halk sağlığı için risk oluşturma ihtimali bulunanlar uyutulmaktadır.

6.14- Tayvan

Sokaklarda çok fazla köpek bulunmaktadır. 2017 yılında Tayvan yakala-kısırlaştır-geri bırak yöntemini uygulama başlamıştır. Son açıklanan verilere göre köpek popülasyonu %6.19 artmıştır.

6.15-İspanya

Hayvanlara çip takılması zorunludur. Hayvanları sokağa bırakanlara yüklü miktarda ceza kesilmektedir. Hayvanlar barmaklarda kısırlaştırılmaktadır.

► SORUNA İLİŞKİN TEMEL YAKLAŞIMLAR VE TARAFLAR

Ülkemizde son yıllarda giderek artan sokak köpekleri konusu, kamuoyunda ciddi tartışmalara neden olmakta ve konuyla ilgili keskin ayrımlara sebebiyet vermektedir. Bu soruna ilişkin bazı temel yaklaşımları sıralamak sorunun çözümüne dair gerekçeleri temellendirmek açısından önemlidir. Bu nedenle bazı yaklaşımlara değinmek yerinde olacaktır.

7.1- Sokak Köpeklerinin Sorun Yaratmadığını Düşünenler

Bu yaklaşıma göre sorunun asıl kaynağı canlıların yaşam alanlarını işgal eden ve hayvanların doğal ortamlarından mahrum kalmalarına neden olan insanlardır. Bu nedenle insanlar hayvanlarla birlikte yaşamayı öğrenmelidirler. Bu çerçevedeki ikinci yaklaşım ise belediyelerin ve ilgili kurumların yükümlülüklerini yerine getirmemelerinden kaynaklı sorunun büyüdüğü yaklaşımdır. Buna göre belediyeler 5199 sayılı Kanun'un yasalaştığı 2004 yılından bu yana kısırlaştırmada yeterince özverili olmadıkları için hem köpek popülasyonu hem de sorun gittikçe büyümüştür.

İlk yaklaşımı savunanlardan özellikle hayvanseverlerin en rijit ve radikal kesimleri köpeklerin toplanmasına mutlak suretle karşı çıkmaktadırlar. Köpeklerin herhangi bir sebep olmaksızın saldırmayacağını ve yeterli ilgi gösterilirse bir problem olmayacağını ifade etmektedirler. Bir başka kesimin köpeklerin toplanmasına karşı çıkmalarının en önemli nedeni ise haklı olarak bannaklardaki kötü koşullardır. Hayvanlara yapılan işkenceler, bakımsızlık, hayvanların birbirine saldırması, açlık ve hastalık oranının fazla olması nedeniyle bannakların çözüm olmadığını savunurlar.

Bu yaklaşıma sahip olup sorunun çözülmesi gerektiğini düşünen tarafların sunduğu çözüm hızlı kısırlaştırma ve bannak koşullarının iyileştirilmesidir. Buna göre kısırlaştırma sayesinde yıllar içerisinde köpek popülasyonu azalacak ve sorun ortadan kalkmış olacaktır.

7.2-Sokak Köpeklerinin Toplanması İsteyenler

Bu yaklaşıma göre sokak köpekleri güvenlik açısından ciddi bir risk oluşturmaktadır ve sokaklarda hiçbir şekilde başıboş hayvan bulunmamalıdır. Bu nedenle köpeklerin ilgili kurumlar tarafından toplanması ve sokaklardan uzak tutulması gerekir. Köpeklerin bannaklarda veya bakımevlerinde tutulmasını isteyenler arasında hayvanseverlerin yanı sıra köpeklere ve hayvanlara karşı farklı fikirde olanları bulmak mümkündür. Bu kişilerin bir kısmı için bannak koşulları son derece önemliyken diğer kısmı için köpeklerin sokaklardan toplanması yeterlidir.

7.3- Sokak Köpeklerinin Uyutulmasını İsteyenler

Sorunun çözümüne dair en çok tartışılan öneriye göre sokaklardaki köpekler ilgili kurumlar tarafından toplanmalı ve sahiplenilmeyen köpekler uyutulmalıdır. Zira kısırlaştırma yıllardır bir çözüm olmadığı gibi sorunun daha da büyümesine olanak tanımıştır ve kısırlaştırma köpek saldırganlığı için bir çözüm değildir. Bu nedenle köpeklerin toplanması ve sahipsiz kalanların acısız bir şekilde uyutulması esas olmalıdır. Bu yaklaşımı savunanlar benzer uygulamaların hayata geçirildiği kimi Avrupa ülkelerini örnek göstermektedir.

Köpek sorunu konusundaki en net kamplaşma ise köpeklerin kati suretle uyutulmasını savunanlar ile köpeklerin hiçbir şekilde saldırgan olmayıp sokaklarda yaşayabileceğini savunanlar arasında yaşanmaktadır.

► ÇÖZÜM YOLLARINA İLİŞKİN DEĞERLENDİRME

8.1-Kısırlaştırma

Soruna ilişkin tarafların yaklaşımına da baktığımızda köpek popülasyonunun arttığı şu aşamada yalnızca kısırlaştırmanın köpek sorunu için yeterli çözüm olmayacağı söylenebilir. Zira köpeklerin kısırlaştırılması onların saldırgan olmayacakları anlamına gelmemektedir. Köpeklerin sebep olmaksızın saldırganlık göstermedikleri söylemi gerçeği yansıtmamaktadır. Sahipli köpeklerin de kimi zaman kendi sahiplerine saldırdıkları ve ölüme sebebiyet verdikleri pek çok habere konu olmuştur. Nitekim köpeklerin davranış bozuklukları arasında ilk sırada agresyon yer almaktadır. Köpekler tıpkı diğer hayvanlar gibi iç güdülerine göre hareket eden canlılardır ve özellikle bir araya geldiklerinde/çeteleştiklerinde saldırganlıkları daha da artmaktadır. Öte yandan yapılan araştırmalar kısırlaştırmanın saldırganlığı artırdığını göstermiştir. Bu oran erkek ve dişi tüm köpeklerde %30 olarak tespit edilmiştir. İkinci olarak köpeklerin kısırlaştırılması ancak toplanmaması sorunun birkaç yıl daha devam edeceği anlamına gelir. Zira ortalama köpek ömrünün 6-8 yıl olduğu düşünüldüğünde kısırlaştırılan ancak saldırganlık potansiyeli devam eden hayvanların yol açtığı tehlikenin ne zaman sona ereceği de tahmin edilebilir.

Yapılan araştırmalara göre yılda ortalama 8 yavruya sahip dişi bir köpeğin, 6 yılında sonunda 531 bin 441 köpek nüfusuna ulaşacağı tespit edilmiştir. Bu artış hızının önüne geçebilmek için kısırlaştırmanın çok daha yaygın yapılması gerekmektedir. Ancak Türkiye’de yıllık kısırlaştırma rakamı 200 bin civarındadır. Popülasyon artışının önüne geçebilmek için haftalık olarak 75 bin civarında köpeğin kısırlaştırılması gerektiği görülmüştür. Bu bağlamda toplanma gerçekleşmeden yalnızca kısırlaştırma yapılması bu sorunun bir süre daha tehlike olarak devam edeceği anlamına gelecektir.

Sorunun çözümünü isteyen kimi kesimler kısırlaştırmanın kamu bütçesine olan yükünün fazla olduğundan yola çıkarak kısırlaştırmanın etkili bir çö-

züm yolu olmadığını ifade etmektedirler. Buna karşın 7-10 dk arası süren kısırlaştırma işlemi için sarf malzemeleri dahil yalnızca 100 TL civarında bir maliyetini olduğu ve etkin bir çalışma ile kısa sürede köpek popülasyonuna bu işlemin uygulanabileceği de ifade edilmektedir.

Yasanın çıkarıldığı 2004 yılından bu yana köpek sayısındaki artış kısırlaştırma konusunda yeterince özveri gösterilmediğini ve yasanın uygulanmadığını göstermektedir. Mevzuatta yetki ve tanım boşluklarından dolayı bazı uygulamaların yetersiz olduğu görülmektedir. Bununla birlikte sahipli köpeklerin sokağa bırakılması popülasyonu artıran bir diğer nedendir. Köpekleri başıboş bırakan hayvan sahiplerinin caydırıcı cezalara muhatap olmaması yasanın veya uygulamaların bir diğer önemli eksikliği olarak önümüze çıkmaktadır.

Kısırlaştırmanın çözüm olduğu ülkelere bakıldığında köpek popülasyonunun az olduğu ve kısırlaştırmanın bu koşullar altında bir sonuç sağladığı söylenebilir. Örneğin köpek popülasyonunun yoğun olduğu Hindistan’da yakala-kısırlaştır-geri bırak politikası işe yaramamıştır. Bugün Hindistan’da 30 milyonu aşkın köpek olduğu tahmin edilmektedir. Bu nedenle dünyadaki kuduz vakalarının %36’sı Hindistan’da görülmektedir.

Kanunun uygulanmadığı geçmiş yıllardaki hatalara odaklanmak yerine popülasyonun kontrolden çıktığı şu aşamada yeni bir düzenlemeye ihtiyaç olduğu açıktır. Yeni durumda, kısırlaştırmanın hızlı ve yeterli çözüm olmayacağından hareketle öncelikle kısırlaştırılan köpeklerin alındıkları yere bırakılmasını esas alan ilgili kanunda değişiklik yapılması elzem gibi görünmektedir. Köpek popülasyonunun bir hayli arttığı Türkiye’de kısırlaştırma önümüzdeki yıllarda sonuç üretecektir ki bu durumda köpek kaynaklı ölümlerin bir süre daha gündemimizde olabileceği anlamına gelmektedir.

8.2-Barnaklar

OIE, WSPAİ PETA gibi tüm uluslararası hayvan refahı kuruluşları köpeklerin asla sahipsiz dolaşmalarını ve barnaklarda tutulmalarını gerektiğini ifade etmişlerdir.

İkinci öneri olan barnak konusunda da belediyelerin yükümlülüklerini yerine getirmediği açıktır. Zira haberlere konu olan ve medyaya yansıyan görüntüler hayvanlara yeterince iyi koşullar sağlanmadığını göstermiştir.

Sokak köpekleri konusundaki ikinci yaklaşım olan “toplama ve barnak” konusunda da bazı itirazlar bulunmaktadır. Bu itirazlardan ilki hayvan sever dernekler tarafından dile getirilen kötü yaşam koşullarıdır. Belediyelere ait olan bu barnaklarda hayvanlara yapılan kötü muameleden dolayı barnak çözümüne mutlak suretle karşı çıkanların sayısı da bir hayli fazladır.

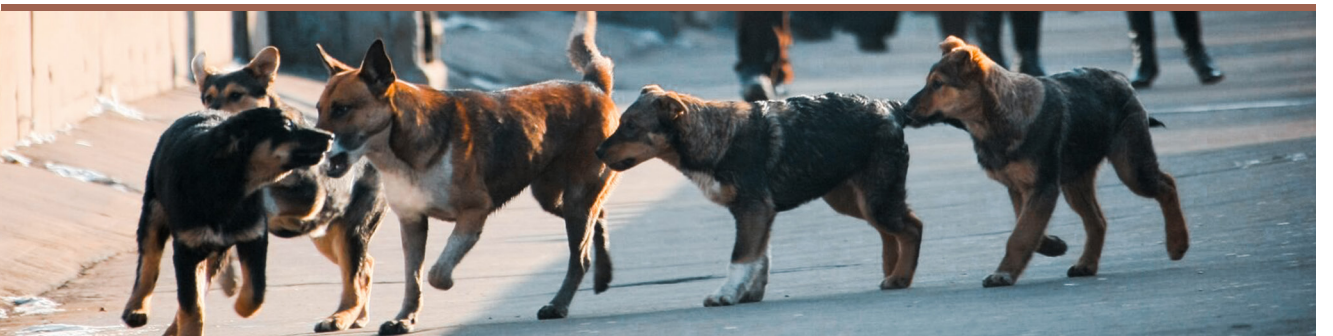
Bir diğer itiraz ise barnakların kamu bütçesine olan yükünün fazla olmasıdır. Bu itiraz, artan hayat pahalılığı ve ülkemizde sosyal yardımlara muhtaç vatandaş sayısından hareketle köpeklerin yaşamı için kamu bütçesi ayrılmasının doğru olmayacağı yönündedir. Şayet eğer köpekler rehabilite edildikten sonra alındıkları yere bırakılmayacaksa ömür boyu barnaklarda tutulacak ve bakımları yapılacak demektir. Son resmi rakamlara göre 2-3 milyon, gayri resmi rakamlara göre çok daha fazla olan bu kadar köpek için inşa edilecek barnak, barnaklardaki koşulların iyileştirilmesi için gerekli olan altyapı ve üst yapı, barnaklarda çalışacak veteriner ve barnak işçilerinin ücretleri hesaba katıldığında maliyetten dolayı bu çözüme karşı çıkanların sayısı da bir hayli fazladır.

Türkiye’de 2019 yılı verilerine göre 91.955 hayvan kapasiteli 245 barnak bulunmaktadır. Sayıları 2-3 milyon civarında kabul edilse bile bu kadar az sayıdaki barnağın sokak köpekleri için yeterli olmayacağı açıktır. Bu nedenle öncelikle yerel yönetimlerin sorumluluk alanlarında barnak kurma zorunluluğunun kapsamı net olarak belirlenmelidir. Bununla beraber, bir sorun haline gelen sokak köpeklerinin bakım yükümlülüğünü yalnızca yerel yönetimlere vermek çözümsüzlüğü büyütülmektedir. Bu alanda çalışma yürüten ilgili dernek ve sivil toplum kuruluşlarına da bu konuda sorumluluk getirilmelidir. Zira bugün **Türkiye’de sokak hayvanları, özellikle köpekler, için bağış toplayan 900’e yakın kuruluş bulunmaktadır. Yılda milyonlarca lira bağış toplayan bu kuruluşlara barnak kurma ve işletme yükümlülüğü vermek hem kamu bütçesi için hem de hayvanlar üzerinden çıkar sağlayanların önüne geçmek için önemlidir.** Bu noktada gerek kamunun iş ve mali yükünü hafifletmek gerekse belediyelerin soruna ilişkin görevlerini yerine getirmediğini ifade edenlerin şüphe ve şikayetlerini gidermek için yerel yönetimlerin yanında bu kuruluşların da barnak kurma sorumluluğuna dahil edilmesi gerekmektedir.

8.3-Yaşam Alanı

Bir diğer toplama önerisi ise “yaşam alanları”dır. Köpeklerin ilgili bakanlıklar tarafından belirlenen şehir dışındaki bölgelerde kurulacak çevrili alanlarda tutulmasını esas alan bu öneri de yine bazı itirazlar ve çekinceleri beraberinde getirmektedir.

İlk itiraz hayvanseverler tarafından dile getirilen ve barnaklardakine benzer şekilde olan kötü yaşam koşulları ve hayvanların bu alanlarda bakımsız ola-

cakları argümanıdır.

Çekince ise etrafı çevirili de olsa çok sayıda köpeğin doğada bir arada yaşamasının yol açacağı tehlikelerdir. Köpekler arasındaki hastalıkların daha hızlı artması, yeterince bakım yapılmadığı takdirde açlık ve saldırganlık tehlikesi, bir yere toplanmış olan köpeklerin yeniden şehre dönme ihtimali, bölgedeki doğal yaşam için oluşturacakları tehditler bu çekincelerden bazıdır.

Köpeklerin toplanmasını isteyen ancak barınakların kamu maliyesine yük olacağını düşünen kesimler ise bu öneriyi makul karşılamaktadır.

8.4-Uyutma

En çok tartışılan bu öneri toplanılan ve barınaklara gönderilen köpeklerin belli bir süre bakıldıktan sonra sahiplenilmediği takdirde uyutulmasını esas almaktadır.

En büyük itirazı hayvansever dernekleri yapmakla birlikte köpek sorununun çözümünü isteyen ve köpeklerin sokaklarda olmasını istemeyenler de yapmaktadır.

Bu itiraza göre

1-Tüm canlıların yaşam hakkı vardır.

2-Öldürmek insani, vicdani ve İslami değildir.

3- Sorun köpekler değil kurumlar/insanlar ve toplumdur.

Ancak kısırlaştırma ve toplamanın çözüm olmadığı, tek çözümün sahiplenilmeyen köpeklerin uyutulması olduğunu söyleyenler de vardır.

Uyutmayı savunanların önemli dayanaklarından birinin kısırlaştırmanın mali ve fiziki olarak mümkün olmadığı iddiasıdır. Buna göre kısırlaştırma çok büyük maliyetlere neden olmaktadır. Kısırlaştırma için çok sayıda veteriner ve belediye işçisi gerekli olduğu için kamu maliyesine yük olmanın gerekli olmadığını söylemektedirler. Öte yandan bir diğer argümana göre sayıları milyonları bulan köpekleri kısırlaştır-

mak çok uzun zaman alacaktır. Bu nedenle kısırlaştırma tam anlamıyla çözüm değildir. Ancak kısırlaştırma için imkanları zorlayan koşulların uyutma için de geçerli olduğu açıktır. Başka bir deyişle kısırlaştırma maliyeti yüksekse uyutmanın da maliyeti yüksek demektir. Bu kadar çok sayıda köpeği kısırlaştırmak teknik olarak mümkün değilse uyutmak da o kadar mümkün olmayabilir.

Uyutmayı savunanların bir başka argümanı ise benzer uygulamaların olduğu Avrupa ülkeleri ve Türkiye’de uygulanan yakala-rehabilite et-geri bırak uygulamasının olduğu ülkelerdeki kontrolsüz köpek popülasyonunun fazlalığıdır. Buna göre Avrupa’da sokak köpeği sorunu yoktur bunun da çözümü sahiplenilmeyen köpeklerin uyutulması olmuştur.

Ülkemizde de geçmiş yıllarda uygulanan itlaf politikalarına bakıldığında hem toplumun bazı kesimlerinde ciddi rahatsızlıklara neden olduğu hem de kalıcı bir sonuç üretmediği söylenebilir.

8.5. Sorunun Algılanma Biçiminin Yönetimi

Kişilerin sosyo-ekonomik durumları ve sınıfsal farklılar sorunun en azından toplum nazarındaki algılanma boyutunda ayrı bir odak oluşturduğu için buna dair bir çözüm de gerekmektedir. Sahipsiz köpekler özellikle dar gelirli çevreler için bir sorun var etmektedir. Dar gelirli kişilerin yaşam alanlarında sahipsiz hayvan miktarının yüksek olma ihtimalinin yanı sıra çocukların okula gidip gelme süreçleri, kadınların alışverişe gidip gelme süreçleri bu yönden riskler barındırmaktadır. Sosyo-ekonomik olarak orta ve üstü sınıflar ulaşımında ağırlıklı olarak hususi otomobil kullanmaları, daha steril muhitlerde yaşamaları gibi sebeplerle söz konusu risklerle daha düşük oranlarda karşılaşmaktadırlar. Buna bağlı olarak sorunun ele alınmasında sorunu farklı sınıflardan kişilerin farklı biçimlerde algıladıkları gerçeği de göz ardı edilmemelidir.

► SONUÇ

Köpek sorununa dair ortaya konulan bütün çözümlerin kabul edilebilir tarafları olduğu kadar gerçekçi olmayan yönleri de vardır. Bütün çözüm önerilerine çeşitli yönlerden itirazlar olduğu kadar bu çözüm önerilerini uygulanabilir kabul edenler de vardır. Önemli olan en kısa sürede en geniş yararı sağlayacak, bu yararı sağlarken de en geniş toplum kesimini memnun edecek ve sorunu hızlı bir şekilde çözecek en az maliyetli olan yöntemi belirlemektir.

Ülkemizde sorunun kaynağı haline gelen köpekler için kapsayıcı ve hızlı sonuç getirecek yasal düzenlemelere ihtiyaç olduğu açıktır. 20 yıl önce yapılmış fakat şu veya bu sebeple uygulanmamış kanunlar ve düzenlemeler için kurumları suçlamak, sorunun kontrolden çıktığı bir aşamada kimseye fayda getirmeyecektir. Bu nedenle şu ana kadar uygulanması gereken politikaları bundan sonra uygulamaya koyup sonuç beklemek sorunun çözümünü ertelemek anlamına gelecektir. Ancak bu konuda büyük bir rahatsızlık olduğu, daha da önemlisi gerçekten bunun ciddi bir sorun alanı olduğu açıktır. Bundan dolayı ilgili kanunun köpeklerin bakımıyla **ilgili olan maddelerinde değişiklik yapılması elzem görünmektedir.**

Bununla birlikte, sorumluluğu yalnızca yerel yönetimlere vermek hem kamu bütçesi hem fiziki hem de uygulanabilirlik açısından mümkün görünmemektedir. Bu açıdan tıpkı Almanya ve Fransa gibi ülkelerde olduğu gibi **hayvansever dernek ve kuruluşların köpeklerin bakımı ile ilgili sorumluluk alması gerekmektedir.** Bu sayede hem kamunun eksiklikleri üzerinden çözümsüzlüğe neden olan tartışmalar ciddi ölçüde azalacak, hem hayvanlar üzerinden çıkar sağlamak isteyenler daha kolay denetlenebilecek hem de hayvanların yararı hassasiyet sahibi kesimlerin katkısıyla daha kısa sürede sağlanmış olacaktır.

Ülkemizdeki mevzuattan kaynaklı bir başka sorun **hayvan sahiplendirmeye ilişkin esasların tam olarak belirlenmemiş olması ve hayvanları terk edenlere verilen cezaların caydırıcı olmamasıdır.** Ayrıca sahiplendirme oranlarının düşük olması sorunun nedenlerinden bir başkasıdır.

Uygulamalarda eksiklik olarak öne çıkan ve sahihsiz köpek sorununun büyümesine neden olan başka bir faktör de **kayıt dışı üretim ve hayvan satışıdır.** Bu nedenle ilgili kanunda **kedi ve köpek satışına daha kapsamlı sınırlamalar getirilmelidir.** Kayıtlı üretim çiftlikleri, köpek kulüplerindeki üreticiler, evde kedi köpek besleyip çoğaltanlar ile ülkeye kaçak sokulan köpekler ve merdiven altı kaçak üreticilerin denetimleri sıkılaştırılmalı, Haydi polis ekipleri ile sıkı bir çalışma yapılmalı ve kısırlaştırma zorunluluğu getirilmelidir.

Twentify ve Moofio tarafından yapılan araştırmada Türkiye’de sokak ve bakımevlerinden hayvan sahiplenme oranlarının düşük olduğu görülmüştür. Yapılan araştırmada hayvan sahiplerinin %50 si hayvanlarını petshoplardan aldıkları, %29’u sokaktan, %10’u hayvan bakımevlerinden, %5’i veterinerden, geri kalanların ise online sitelerden sahiplendikleri ortaya çıkmıştır. Hayvan sahipleri daha çok petshopları tercih etmekte buralardan geçici hevesle aldıkları hayvanları sokağa terk etmektedir. Sokağa terk ettikleri hayvanlar belediyelerin bakımevlerini tıka basa doldurmaktadır. Bu noktada **ilk olarak hayvan terk etmenin cezası artırılmalı ve hayvan sahiplendirme konusunda hassas olunmalıdır.** Bununla birlikte Türkiye’de sahiplendirmeye ilişkin bilinçlendirme çalışmalarının da kamu eliyle yapılması gerekmektedir.

Son olarak sokak köpekleri konusunda “hayvan hakları” perspektifinden değerlendirme yapmanın doğru olmadığı kanaatindeyiz. Çünkü Hayvanlarla

İlgili uluslararası metinlerde yer alan “hayvan refahı” ifadesinin, Türkiye’de sıklıkla “hayvan hakları” olarak yanlış tercüme edildiği görülmektedir. Oysa gerek uluslararası metinlerde gerek farklı ülkelerdeki kanun ve mevzuatlarda konu “hayvan hakları (animal rights)” olarak değil “hayvan refahı (animal welfare)” olarak ele alınmaktadır.

Hayvan hakları ibaresinin bu nedenle sorunun çözümünü geciktiren ve öteleyen değerlendirmelere yol açtığı söylenebilir. “Hayvan hakları”, değerlendirme kriterlerinin insanların sahip olduğu ihtiyaç ve özelliklere göre şekillenmesine yol açarken “hayvan refahı” ibaresi hayvanlarının doğasını dikkate alarak çözüm üretmeye yardımcı olacaktır.

SAADET PARTİSİ OLARAK;

İnsan hayatını merkeze alan ve hayvan refahını gözetilen bir bakış açısıyla sokak köpekleri sorununu çözmeye kararlıyız.

Sokakta tek bir başıboş köpek bırakmayacağız.

Kapsayıcı ve bütüncül politikamız çerçevesinde; merkezi-yerel yönetim ve sivil toplum işbirliğiyle “kontrol altında tutma, kısırlaştırma ve sahiplendirme” uygulamalarını esas alarak sorunu en kısa sürede çözeceğiz. Bu sayede sokakları özellikle çocuklar için daha güvenli hale getirecek, sokak hayvanlarını da olumsuzluklardan ve refahına uygun olmayan ortamlardan korumuş olacağız.

KAYNAKLAR

- YÜCER Hür Mahmut, AY KIRAN Beyhan, SOSYAL SAĞLIK PERSPEKTİFİNDEN HAYVAN SEVGİSİ VE KARŞITLIĞI: SOKAK KÖPEKLERİ VE YENİ TOPLUMSAL RİSKLER, 2023
- AYDOĞDU Murat, MERAL Ö. Oğuzhan, SAHİPSİZ KÖPEKLERİN POPÜLASYONUNUN KONTROL ALTINA ALINMASI VE BUNA İLİŞKİN HUKUKİ ALTYAPININ OLUŞTURULMASI, 2019
- KIRIŞIK Fatih, ÖZTÜRK Kübra, ŞİDDET HABERLERİNDEN HAYVAN HAKLARINA, SAHİPSİZ KÖPEK SORUNU, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 2021
- BEŞER BERKÜN Beyaz, ŞEN Ersan, SAHİPSİZ HAYVANLARIN KORUNMASI, 2022
- ERSÖZ Enes, BAŞIBOŞ SOKAK KÖPEKLERİ SORUNUNAHUKUKİ BİR ÇÖZÜM ÖNERİSİ, 2024
- <https://www.bloomberg.com/news/articles/2013-09-11/how-bucharest-ended-up-with-one-of-the-world-s-worst-stray-dog-problems>
- <https://www.bbc.com/turkce/haberler-47225487>
- <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-46411512>
- <https://daktilo1984.com/forum/turkiyenin-sahipsiz-bir-sorunu-bir-ic-guvenlik-meselesi-olarak-basibos-kopek-sorunu/>
- <https://wwwnc.cdc.gov/travel/destinations/traveler/none/turkey>
- <https://www.diplomatie.gouv.fr/fr/conseils-aux-voyageurs/conseils-par-pays-destination/turquie/#sante>
- https://www.auswaertiges-amt.de/de/service/laender/tuerkei-node/tuerkeisicherheit/201962#content_5
- <https://www.mazlumder.org/tr/main/yayinlar/yurt-ici-raporlar/3/sahipsiz-basibos-kopekler-raporu/1219>
- <https://www.saglik.gov.tr/TR,4076/kist-hidatik-kistik-ekinokokkoz.html#:~:text=Bu%20parazitin%20esas%20kayna%C4%9F%C4%B1%20k%C3%B6pek,at%C4%B1lan%20yumurtalar%20ile%20insana%20bula%C5%9F%C4%B1r>
- <https://www.ntv.com.tr/galeri/dunya/arastirma-kopek-diskisi-dogaya-endustriyel-kirlilik-kadar-zarar-veriyor,K0H5wYgUakigfZe4PWALPw>
- <https://tr.euronews.com/2022/02/07/kopek-d-sk-s-dogaya-zarar-veriyor-mu>
- <https://www.aa.com.tr/tr/gundem/sokak-hayvanlarinin-cogalmasi-kuduz-tehlikesini-artiriyor/2930128>
- <https://www.aa.com.tr/tr/saglik/ekmud-saglik-bakanligi-verilerine-gore-2022-yilinda-250-bin-375-kuduz-riskli-temas-durumu-olmustur/3003319>
- <https://www.peta.org/issues/animal-companion-issues/overpopulation/>
- <https://t54.com.tr/haber/4822107/kisirlastirilmis-kopek-dogum-yapmis>

